

A Fővárosi Ítéltábla a Dr. Zöld Katalin Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Zöld Katalin ügyvéd) által képviselt felperes neve (felperes címe), a törvényes képviselő neve (törvényes képviselő címe) és dr. Kovács L. László ügyvéd által képviselt alperes neve (alperes címe) alperes ellen, jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránt indított perében a Fővárosi Bíróság 2011. október 18. napján meghozott 68.P.26.704/2010/14. számú ítélete ellen az alperes részéről 17. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatja, és az alperes fizetési kötelezettségét 6.990.357 (Hatmillió-kilencszázkilencvenezer-háromszázötvenhét) forintra, ennek 2010. október 28. napjától számított késedelmi kamatára és 313.500 (Háromszáztizenháromezer-ötszáz) forint perköltségre leszállítja. Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 63.500 (Hatvanháromezer-ötszáz) forint másodfokú perköltséget.

A le nem rótt fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

Néhai K.J. 1998. április 18-án végintézkedés hátrahagyása nélkül, elvált családi állapotban, leszármazók hátrahagyása nélkül elhunyt. A közjegyző hagyatékát a sz-i 756 hrsz. alatt felvett, hétvégi ház és udvar megjelölésű ingatlant és az ingóságokat ismert törvényes örökösök hiányában az alperesnek adta át. A 2004. június 25. napján kötött adásvételi szerződéssel az alperes az ingatlant bruttó 9.050.000 forintért értékesítette, amelyből az áfa 1.810.000 forint volt. A tulajdonváltozás az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzésre került.

A felperes jogelődje édesapja K.I. a 2006. november 2-án kelt és november 3-án postára adott levelében bejelentette a hagyatékkal kapcsolatos igényét. Törvényes örökösi minőségének bizonyítására az anyakönyvi kivonatokat és családfát csatolt. Az alperes a 2006. november 10-én kelt válaszlevelében közölte, hogy peren kívüli eljárásban tulajdoni igényt nem ismerhet el, arról egyezséget nem köthet. Tájékoztatva a felperes jogelődjét a perindítás szükségességéről. A felperesi jogelőd 2006. november 8-án terjesztette elő keresetlevelét, végleges keresetében

8.800.357 forint és ennek 2006. november 2. napjától a kifizetésig járó, a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti késedelmi kamata valamint a perrel felmerült költségei megfizetésére kérte az alperes kötelezését a Ptk. 361. § (1) bekezdése szerinti jogalap nélküli gazdagodás címén.

Érvei szerint az alperest az áfával növelt teljes vételár megfizetése terheli, az áfa befizetését nem igazolta, emellett az alperest megilleti az adólevonás joga, ezért a teljes gazdagodás kiadására köteles. A 2002. november 2-án megküldött leveléből az alperes számára nyilvánvalóvá vált, hogy az örökhagyónak nem örököse, ettől az időponttól késedelme beállt.

Az alperes az utóbb csatolt okiratok alapján elismerte a felperesi jogelőd és a felperes örökös minőségét. Az 1.810.000 forint áfa és a késedelmi kamatfizetési kötelezettség tekintetében kérte a kereset elutasítását. Arra hivatkozott, hogy a vételár után számított áfát a felperesi öröklési igényről való tudomásszerzést megelőzően a költségvetésnek megfizette. Attól tehát elesett, így azt mint gazdagodást a felperesnek nem köteles megtéríteni. Nem eshet késedelembe, ameddig a bíróság jogerős határozatával nem dönt az utóbb érvényesített öröklési igény tárgyában.

Az elsőfokú bíróság ítéletében az alperest 8.800.357 forint és ennek 2006. november 10. napjától a kifizetésig járó, a késedelemmel érintett naptári félét megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű késedelmi kamat és 558.400 forint perköltség megfizetésére kötelezte. A meghaladó keresetet elutasította. További rendelkezése szerint az előlegezett 543.000 forint eljárási illetéket az állam viseli.

Indokolásában kifejtette, hogy a felperesi jogelőd és a felperes által csatolt okirati bizonyítékok alapján az alperes elismerte a felperes örökös minőségét. A Ptk. 598. §-ára, az 599. § (1)-(3) bekezdéseire utalással megállapította, hogy az örökhagyó törvényes örököse a felperesi jogelőd, akinek pedig törvényes örököse a felperes. Az alperes elismerte, hogy a hagyatéki vagyon értékesítéseként befolyt vételárral gazdagodott, vitatta a visszatérítendő gazdagodás mértékét.

A Ptk. 361. § (1) bekezdésének, a 363. § (1) bekezdésének felhívásával megállapította, hogy a felperes alappal követelte a beszámítást meghaladó ingatlan-vételárrészt. Az alperes nem bizonyította, hogy az áfa-összeget ténylegesen megfizette, így a vételár áfa-tartalma is olyan vagyoni előny, amelyet az alperes, mint jogalap nélkül gazdagodó, a felperes részére köteles visszatéríteni. A Ptk. 363. § (2) bekezdése értelmében, a Ptk. 364. §-ának utaló szabálya folytán a gazdagodó a visszatérítés esedékessé válásától késedelmi kamat fizetésére is köteles. A Ptk. 364. §-a kimondja, hogy a jogalap nélküli gazdagodásra egyébként a kártérítés szabályait kell megfelelően alkalmazni. A Ptk. 360. § (1) bekezdése szerint a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes, a (2) bekezdés alapján a kárért felelős személy helyzetére a szerződés teljesítésében késedelmes kötelezettre irányadó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A Ptk. 301. § (1) bekezdése értelmében pénztartozás esetén a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdve köteles a késedelmi kamat megfizetésére. A Ptk. 360. § (1) bekezdésének megfelelően a visszatérítés nyomban esedékes, jóhiszemű

gazdagodó esetén azonban a visszatérés esedékessége ahhoz az időponthoz igazodik, amikortól már a gazdagodó számára is nyilvánvalóvá vált, hogy a vagyoni előny jogalap nélküli.

A felperes igazolta, hogy jogelődje 2006. november 3-án postára adottan bejelentette örökösi minőségét, és az örökségre vonatkozó igényét. Bizonyította, hogy az alperes 2006. november 10-én már tudott a felperesi jogelőd öröklési igényéről. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint ez időponttól az alperes, mint gazdagodó számára nyilvánvalóvá vált, hogy az örökhagyó hagyatéka tekintetében á örökös, és az is, hogy a hagyatéknak túlnyomó részével, értékesítés folytán, jogalap nélküli vagyoni előnyhöz jutott. Az alperes a 2006. november 10-ei írásbeli nyilatkozatában nem vonta kétségbe a felperesi jogelőd örökösi minőségét, öröklési igényét. A jogviszony sajátosságára figyelemmel kötelezettsége megfelelő teljesítéséhez az szükséges, hogy a követeléssel élő fél az igény érvényesítésére vonatkozó jogát igazolja, amelyből a gazdagodó meggyőződhet arról, hogy a megfelelő személy részére teljesít. A perbeli esetben az alperes számára 2006. november 10-én a teljesítéshez szükséges valamennyi adat ismert volt, ezért az elsőfokú bíróság ez időponttól kezdődően állapította meg a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti késedelmi kamatfizetési kötelezettségét.

A perköltség viseléséről és mértékéről a Pp. 81. § (1) bekezdése és a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendeletben (továbbiakban: IM rendelet) alapján határozott, és az alperest 440.000 forint ügyvédi munkadíj + áfa, továbbá 8.400 forint költségből álló perköltség megfizetésére kötelezte.

Az ítélet ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben annak részbeni megváltoztatását azzal kérte, hogy az ítélet tábla az 1.810.000 forint áfa és a teljes kamatkövetelés tekintetében a keresetet utasítsa el. Elsődlegesen mellőzze a perköltség fizetésére kötelezését, másodlagosan az IM rendelet 3. § (6) bekezdésének alkalmazásával a terhére megállapított perköltséget mérsékelje. Kérte a felperes kötelezését a másodfokú perköltsége, az áfával növelt ügyvédi munkadíj megfizetésére.

Érvei szerint a perben nem vitatott, és a csatolt számlából is megállapítható, hogy az ingatlan 9.050.000 forint értékben került eladásra, a vételárát 1.810.000 forint áfa terhelte. A felperes ezt a tényt, az alperes adófizetési kötelezettségét általában, és a jelen esetre vonatkoztatva nem vitatta. A Ptk. 361. § (1) bekezdése szerint a jogalap nélkül gazdagodó a vagyoni előny visszatérítésére köteles. Az áfa tekintetében a jogalap nélküli gazdagodás alapvető eleme, a vagyoni előny hiányzik, mert az alperes a felperesi öröklési igényről való tudomásszerzést megelőzően, a jogszabályi rendelkezésekkel egyezően, az áfa összegét a költségvetés részére megfizette. Ebből következően vagyoni előnyhöz nem jutott, azzal sem másnak a rovására, sem pedig saját maga javára nem gazdagodott. A nem létező gazdagodás kiadására ebből következően nem kötelezhető. A Ptk. 361. § (2) bekezdése alapján nem köteles visszatéríteni a gazdagodást az, aki attól a visszakövetelés előtt elesett. Az alperes az áfát a költségvetésnek megfizette, így attól ténylegesen elesett. Az áfa megfizetésére vonatkozó marasztalása lényegében kétszeres fizetésre való kötelezést jelentene, elsődlegesen a költségvetésnek,

másodlagosan pedig a felperes részére. Az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben az áfa megfizetésének tényét az adásvételi szerződés és a csatolt számlamásolat egyértelműen igazolta. A felperes az ítélelhozatalt megelőző tárgyalásig nem vitatta az áfa tényleges megfizetésére vonatkozó alperesi állítást. A már csatolt okiraton túl az áfa kiegyenlítésének bizonyítására nincs mód az összesített befizetésekre tekintettel. Ugyanakkor a felperes sem vitatja, hogy az alperes áfafizetési-kötelezettsége a jogügylet alapján fennállt. Annak feltételezésével, hogy az alperes az áfafizetési-kötelezettségét nem teljesítette, úgy az áfa mértéke a vagyont terhelő kötelezettségnek minősül, amely ugyancsak kizárja a felperes részére történő megítélését. Végül utalt arra, hogy amennyiben a felperes maga értékesíti az ingatlant, úgy az áfa a vételárat nem terheli, így a felperes csak a nettó vételárra tarthatott volna igényt. Az áfa megítélése esetén a felperes egy olyan összeggel gazdagodna, amelyre egyébként az alperes öröklésének hiányában nem lett volna jogosult.

A Ptk. 361. § (1) bekezdése értelmében a gazdagodó a vagyoni előnyének visszatérítésére kötelezhető, amely nem azonos a jogosultnál bekövetkezett vagyoni hátránnyal. Ebből következően a gazdagodó nem a jogosult vagyoni veszteségének megfizetésére, hanem csak a nála jelentkező vagyoni előny megtérítésére kötelezhető. A Ptk. 363. § (1) bekezdése szerint a vagyoni előnyök visszatérítésére a jogalap nélküli birtoklásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. E szabályok szerint külön megítélés alá esik a gazdagodónál keletkezett vagyoni előny visszaszolgáltatási, valamint a dolog hasznainak megtérítésére vonatkozó kötelezettsége. Haszonnak minősül a dolog birtoklásából, használatából és hasznosításából származó minden előny. A Ptk. 195. § (1) bekezdése értelmében a jogalap nélküli birtokos kizárólag a dolog meglévő, tehát a birtokba vehető hasznait köteles a jogosultnak kiadni. A Ptk. 195. § (2) bekezdése szerint a jóhiszemű birtokos az addig terjedő időre, amíg a birtokot vissza nem követelik tőle, a visszakövetelés idejétől kezdve a használati és a hasznok szedésére vonatkozó jogára a felelős őrzés szabályai az irányadók. Ebből következően az alperes a visszakövetelést követő időszakra a Ptk. 195. § (1) bekezdésével egyezően a dolog meglévő hasznait köteles megtéríteni. A Ptk. 361. §-a és a 196. § (3) bekezdése alapján az azt megalapozó tények nélkül azonban nem kötelezhető általánosságban haszonként a törvényes mértékű kamat megfizetésére.

Az alperes késelemben nem eshetett, a PK 262. számú állásfoglalására figyelemmel, a hagyaték tekintetében tulajdonosnak minősül az ellenkező bizonyításáig. A felperes örökös minőségének a peren kívüli elismerése az állami vagyont érintő tulajdonjogról történő ingyenes lemondásnak minősülne az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény (továbbiakban: Ávt.) szabályai szerint. E törvény és a PK állásfoglalás alapján az alperesnek nem volt módja peren kívül a felperesek igényének elismerésére illetőleg annak kiadására. Utalt arra, hogy az elsőfokú eljárásban csatolt, a Legfelsőbb Bíróság egyedi ügyben hozott határozatában mind az első-, mind a másodfokú bíróság a késelembeli kamatfizetési-kötelezettség kezdő időpontjaként azt tekintette irányadónak, amikor a bírósági eljárás keretében az örökös minőség igazolása megfelelő okirati bizonyítékok alapján megtörtént.

A perköltség viselésére és mértékére vonatkozó fellebbezését azzal indokolta, hogy az alperes részéről a hagyaték kiadása a perindításhoz kötött, a peres eljárás szükségessége kizárólag a felperes érdekkörébe esik, mert a hagyatéki eljárásban illetőleg az azt követő egy éven belül részéről igényérvényesítés nem történt, az ügy egyszerű megítélésű volt, és az alperes a felperes által utóbb csatolt iratok alapján az örökös minőséget haladéktalanul elismerte, ezzel is elősegítette a per mielőbbi befejezését. Erre tekintettel a megítélt ügyvédi munkadíj túlzott mértékű.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását és az alperes kötelezését kérte másodfokú költségei megfizetésére.

Indokai szerint az alperes az áfa összegének esetleges megfizetésével valójában a teljes gazdagodása terhére a közteherviselési kötelezettségének tett eleget, amelynek a felperesre való áthárítására nincs lehetőség. Az alperes az áfa tényleges kiegyenlítését nem bizonyította, az Áfa törvény 119-122. §-ainak rendelkezései lehetővé teszik az adólevonás joggyakorlását. Ebből következően az alperes gazdagodása a teljes vételár, és nem annak az áfával csökkentett összege. A felperes álláspontját az alperes fellebbezési érvelésével szemben 2010. szeptember 30-án kelt előkészítő iratában kifejtette, az alperesnek meg volt a lehetősége állítása bizonyítására és a nyilatkozattételre. Utalt arra is, hogy az alperes a jelen és a hasonló tárgyú perekben minden esetben a költségeinek a bruttó értékét igényli az örökösöktől. A perbeli esetben is a beszámítás alapja a költségek bruttó összege volt. Mindez azt jelenti, hogy a költségeket, amely után az alperes nyilvánvalóan élt az áfa levonás jogával, áfával növelten kéri, ugyanakkor a befizetési kötelezettség tekintetében a nettó összegekkel számol. Ebből következően az alperesre hárul annak bizonyítása, hogy pontosan milyen áfa levonási jogot gyakorolt és milyen összegű befizetést teljesített.

Az elsőfokú bíróság az alperest a késedelmi kamat megfizetésére a kereset benyújtásának időpontjától kötelezte. Az alperes 2006. november 2-ától kezdődően minden információ birtokában volt, amelynek alapján az örökös minőséget elismerhette volna, de legalább számolnia kellett a visszaadási kötelezettséggel, tehát ettől az időponttól kezdődően jóhiszemű gazdagodónak nem minősül. Az alperes 2006. november 10-ei válaszlevele mindössze azt tartalmazta, hogy a felperes jogelődje igényét peres eljárás keretében érvényesítheti.

Az alperes maga is elősegíthette volna az eljárás befejezését, ha megfelelő időpontban közli a gazdagodás mértékének megállapításához szükséges adatokat. Az alperes késedelme miatt került sor a keresetlevél áttételére. Az alperes ekkor még az érdemi ellenkérelmében az első tárgyaláson elismerte, hogy a felperes kamatkövetelése a kereset benyújtásától megalapozott, így az alperes utóbb tett vitássá egy elismert követelést. Az Ávt. 36. § (2) bekezdés f) pontja alapján az alperesnek lehetősége van a perbeli egyezségkötésre. Az alperes azzal, hogy az első megkeresést követően érdemben nem reagált, a Ptk. 4. § (1) bekezdésében foglalt kötelezettségének nem tett eleget. Az alperes saját magatartására, az együttműködési kötelezettség teljesítésének elmulasztására hivatkozva kéri a

késedelmi kamat igény elutasítását, amely a Ptk. 4. § (4) bekezdésébe ütközik, és azt jelentené, hogy az alperes saját felróható magatartásával jutna előnyökhöz.

Az alperes a perindítást követő négy évig nem tett olyan nyilatkozatot, amely akár csak utalt volna az örökös minőség elismerésére, a gazdagodás mértékére. A hitelezői igényre tett nyilatkozatok előterjesztésének időpontja szintén azt mutatja, hogy az alperesnek a perköltség viselése alóli mentesítésére nincs mód. Az elsőfokú eljárás öt évig tartott, a felperes több írásbeli beadványt szerkesztett, külföldről több közokiratot szerzett be, gondoskodott a fordításról, így a perköltség mérséklése nem indokolt.

A fellebbezés az alábbiak szerint részben alapos.

Az ítélet tábla nem értett egyet az elsőfokú ítéletnek azzal a megállapításával, miszerint az alperes az ingatlan teljes, az áfával emelt vételárát köteles a felperesnek megfizetni. A Ptk. 361. § (1) és (2) bekezdése értelmében, aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni. Nem köteles visszatéríteni a gazdagodást, ha attól a visszakövetelés előtt esett, kivéve ha számolnia kellett a visszatérítési kötelezettséggel, és felelőssége a gazdagodás megszűnéséért megállapítható, vagy rosszhiszeműen jutott a gazdagodáshoz. Nem volt vitás, hogy az á örökös alperes az ingatlanhoz, illetve az annak helyébe lépő, az áfát is tartalmazó vételárához nem rosszhiszeműen jutott. Az általános forgalmi adóról szóló, az alperes adófizetési kötelezettsége keletkezésének időpontjában hatályos 1992. évi LXXIV. törvény (továbbiakban: régi Áfa törvény) és a jelenleg hatályos 2007. évi CXXVII. törvény (új Áfa törvény) 1. §-a értelmében a megfizetett áfa nem a polgári jogviszonyban eladóként részt vett alperes, hanem az államháztartás központi kormányzata költségvetésének bevétele. A régi áfa törvény 16. § (1) bekezdése értelmében az adófizetési kötelezettség a teljesítés időpontjában keletkezik. Ebből következően az ingatlan vételára után felszámított áfa annak tényleges kifizetésétől függetlenül, nem vonható a jogalap nélküli gazdagodás körébe, azzal az alperes a felperes terhére nem gazdagodott. Az ítélet tábla ezért az alperes marasztalását az 1.810.000 forint áfával csökkentett 6.990.357 forint nettó vételárra leszállította.

Az alperes alaptalanul kifogásolta a kamatfizetésre kötelezését, az ítélet tábla a követelés jogalapjára vonatkozó elsőfokú ítéleti okfejtéssel egyetért. Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg azt is, hogy az alperes a követelt összeg után késedelmi kamat megfizetésére attól az időponttól köteles, amikor a felperes a követelés érvényesítése alapjául szolgáló jogosultságot igazolta. Ennek megtörténteig a felperes a Ptk. 302. § (2) bekezdése alapján késedelembe van, amely a Ptk. 303. § (2) bekezdése értelmében az alperes késedelmét kizárja.

Az iratokból kitűnően a felperes jogelődje a perindítást megelőzően megküldött, és a keresetlevél benyújtásakor csatolt okiratokkal törvényes örökös minőségét kétséget kizáróan nem igazolta. A hiányzó okiratok másolatát az elsőfokú bíróság felhívására, 2010. október 10. napján a felperes csatolta. Az alperes az addig hiányzó okiratok alapján győződött meg arról, hogy a felperes rovására az elismert követelés erejéig jogalap nélkül gazdagodott. Az alperes a követelés érvényesítését

megalapozó további okiratokat 2010. október 28. napján vette át, amely időponttól köteles gazdagodása után a késedelmi kamat megfizetésére. A perben elismert követelést nem egyenlítette ki, és az alperesnek a felperes jogelődjének bejelentésétől, de legalább a perindítástól számolnia kellett visszatérítési kötelezettségével. Az ítéletábra erre tekintettel az alperes kamatfizetési kötelezettségének kezdő időpontját 2010. október 28. napjára módosította.

A Pp. 80. § (1) bekezdésében foglalt törvényi feltételek nem teljesültek, az alperes túlnyomó részben, 77%-ban pervesztes lett, ezért a perköltség viselésére a Pp. 81. § (1) bekezdése irányadó. Az ítéletábra 4.937.000 forint pertárgyérték alapulvételével, az IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontjának, a 4/A. § (1) bekezdésének alkalmazásával határozta meg az elsőfokú perköltség, az áfával emelt ügyvédi munkadíj mértékét. Ennek további leszállítását a pertartam, a felperesi képviselő ténylegesen kifejtett tevékenysége nem indokolja.

A Fővárosi Ítéletábra a fentiek alapján az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezéseit a Pp. 253. § (2) bekezdése szerint részben megváltoztatta.

A fellebbezés értéke 2.410.000 forint. A másodfokú perköltség, az ügy megítélésével, az elvégzett képviseleti tevékenységhez igazodó, az áfával növelt ügyvédi munkadíj, valamint a fellebbezési illeték viselésére vonatkozó rendelkezés a Pp. 239. §-a szerint irányadó Pp. 81. § (1) bekezdésén, az IM rendelet 3. § (5)-(6) bekezdésén, 4/A. § (1) bekezdésén, az Itv. 5. § (1) bekezdés a) pontján, a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (1)-(2) bekezdésén, és a 14. §-án alapul.

Budapest, 2012. június 5.

Fermanné dr. Polák Zita s.k.
a tanács elnöke

. Baloginé dr. Faiszt Judit s.k.
előadó bíró

. Hegedűs Mária s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:
Krisztina írrok